

Aila Pikkarainen, Lehtori, tutkija, THM, KM, projektipäällikkö (T-IKKU, Kela) 18.1.2017

KRIITTINEN NÄKÖKULMA VAIVASUUTEEN JA SIIHEN TARJOTTAVAAAN HOIVAAN

Hoppania H-K, Karsto O, Näre, L, Olakivi A, Sointu L, Vaittinen T & Zecher M. 2016. Hoivan arvoiset. Vaiva yhteiskunnan ytimessä. Helsinki: Gaudeamus.

Mikä sinua vaivaa? Olisiko siitä vaivaa, jos...? Yksi asia on minua vaivannut pitkään...

Tässä tuttuja arkilausahduksia, joissa vaiva -sana on luontevasti käytössä. Sana ei ole siis kadonnut mihinkään. Miltä tämä sana sitten kuulostaa yhdistettynä vanhuuteen ja hoivapolitiikkaan? Viva -kollektiivi erilaisine hoivatutkijoineen on tarttunut vaiva ja hoiva -aiheeseen työstäen siitä yhteiskunnallisen kirjan. Kädessäni on siis teos, johon tartuin innostuneena. Maksoiko se vaivan?

Kirjan tekeminen kollektiivisesti on ollut kunnianhimoinen valinta. Tehty ratkaisu sopiikin hyvin yhteiskunnallisten ja analyttisten keskustelujen kirjaamiseen. Lukijalle kuitenkin kirjan jankkaava tyyli ja käsitekretoriikka olivat hiukan puuduttavaa luettavaa. Teksti olisi vaatinut tiivistämistä ja ydinsanoma kirkastamista. Toki tapausesimerkkien avulla saadaan melko makrotasolla kulkevaan tekstiin vaihtelua, mutta linkki näiden tyyllillisesti hyvin erilaisten tekstien välillä ontuu. Tai ehkä kirjoittajat ovat halunneetkin jättää tämän linkin löytämisen lukijan vaivaksi?

Ajoittain tapausesimerkit vaikuttivat enemmän kirjoittajien todistelulta, että kyllä tässä arjen hoivasta ollaan perillä ihan oikeasti. Varsinkin kirjan ensimmäisessä puoliskossa ollaan kuitenkin arjen hoivasta jotenkin abstraktin kaukana ja siitä esitetään monissa kohdin kovin yksiselitteisiä, jopa hiukan asenteellisia kuvauksia. Vanhusektorin kouluttajana ja tutkijana sekä käytännön työn kehittäjänä olen nähnyt aidosti, ettei tunnistettu ja kohdattu vaiva tai arvokas hoiva ole todellakaan kadonneet mihinkään kotihoidosta, omaishoidosta, palveluasumisesta tai pitkäaikaishoivasta puhumattakaan. Vaivaan voidaan arjessa kyllä turtua, jolloin hoiva muodostuu kohtaamattomuudeksi.

Se, että hoivapolitiikka sanoittaa ja ihannoi aktiivisuutta, ei tarkoita, etteikö myös heikoille ja vaivaisille olisi paikkaa tässä yhteiskunnassa. Aktiivisuuspuheessa on vain huonosti tuotu esille se tosiasia, että jokaisessa (meissä) ikääntyvässä on olemassa olevaa potentiaalia, joka tulisi saada käyttöön, hänen itsensä hyväksi ja iloksi. Aktiivisuudella ja omalla vastuulla tarkoitetaan oikeastaan sitä, ettei vanhuuteen tulisi ajelehtia. Oma vanhuutta tulisi suunnitella, ennakoida ja sanoittaa ympärillä oleville. Jos haluat asua kotona, mieti, mitä konkreettista teet joka päivä sen eteen, että voit asua kotona?

Kirjoittajat tarkastelevat hyvinvointiyhteiskuntaa menetettynä ja murenevana instituutiona, jolle ei näyttäisi olevan vaihtoehtoa – ja jos on, se on väärä vaihtoehto. Ehkä he siinä juuri asettuvatkin oman tieteellispoliittisen retoriikkansa suojaan, eivätkä pysty katsomaan nykyistä yhteiskunnallista tilannetta

tuorein silmin. Jos uskaltaisin, sanoisin, että hyvinvointipalveluissa on julkisella sektorilla saatu elää viimeiset vuosikymmenet kuin pellossa. Ei siis ole ihme, että ollaan konkurssin partaalla. Ehkä juuri mielikuva yksityistämisestä pelottaakin siksi, että nyt viimeistään on pakko katsoa omaa työtä julkisella sektorilla, tehostaa omaa tekemistä ja pyrkiä jopa markkinoimaan sitä! Kirjoittajilta olisikin toivonut todellisia mikro- ja mesotason vaihtoehtoja, sillä sivujen 212-217 ratkaisuesitykset jäävät liian abstrakteiksi makrotason teeseiksi. Vanhuksia koskevat hyvät teot nimittäin tapahtuvat mikrotasolla joka päivä tuhansissa hoivayksiköissä.

EU, OECD, laatu, hoivamarkkinat, yrittäjyys, hankintalainsäädäntö, kilpailutus, hallintokoneisto, instituutiot, byrokratia, hoitotiede, resurssit, kustannukset, säästäminen, tehokkuus ja vaikuttavuus eli näitä tuttuja käsitteitä vilisee kirja sivulta toiselle. Mutta myös tuoretta käsitteistöä kuten minuuttityrannia tai hoivarationaliteetti. Tätä tuoretta olisi kaivannut kirjaan lisää.

Kirjan lukeminen siis maksoi vaivan, sillä se antoi mahdollisuuden omia ajatusten uudenlaiseen jäsentämiseen vanhushoivan keskellä jatkuvasti elävänä ihmisenä, kouluttajana ja asiantuntijana. Jokaisen kirjan tuleekin jättää jälkensä lukijaan, oli se millaisen tahansa.